

Nie patrzmy w bok!

Propozycje scenariuszy godzin wychowawczych

Klasy I–III: „Jestem obok ciebie” (45 min)

Zanim zaczniesz zajęcia: zasady bezpiecznej rozmowy

- Pracujemy wyłącznie na przykładach fikcyjnych. Nie wywołujemy imion, nie wskazujemy „ofiar” ani „osób, które krzywdzą”, nie prowadzimy śledztwa na forum klasy.
- Każdy z uczniów i uczennic ma prawo nie zabierać głosu. Udział w scenkach jest dobrowolny; nikt też nie musi opowiadać o własnych doświadczeniach.
- Jeśli w trakcie lekcji ujawni się prawdziwa sytuacja przemocy – nie rozstrzygaj jej publicznie. Podziękuj, umów się na rozmowę indywidualną po lekcji i uruchom szkolne procedury (nauczycieli_lek, zasada 6): wychowawca, pedagog/psycholog, dyrekcja, dalsze działania zgodne z obowiązującymi standardami ochrony małoletnich).
- Jeżeli w klasie są uczennice i uczniowie z Ukrainy (lub inne osoby, które dotyka hejt, wykluczanie czy przemoc słowna lub fizyczna) – nie kieruj na nich bezpośrednio uwagi, nie proś o „opowiadanie, jak to jest”. Lekcja ma raczej wzmacniać całą klasę jako potencjalnych świadków – uważnych, wspierających i odpowiedzialnych, a nie wystawiać nikogo na świecznik.
- Na koniec każdej lekcji przypomnij numery: 116 111 (całodobowy telefon zaufania dla dzieci i młodzieży FDDS), 800 12 12 12 (Dziecięcy Telefon Zaufania RPD). Dla dorosłych: 800 100 100 (telefon dla rodziców i nauczycieli_lek FDDS).
- Ta lekcja to tylko początek, nie jednorazowa akcja. Uczniowie uwierzą w „nie patrzmy w bok” tylko wtedy, gdy zobaczą, że dorośli reagują zawsze (plakat dla nauczycieli_lek, zasada 1).
- Czas trwania poszczególnych części zajęć jest orientacyjny, dopasuj go do potrzeb klasy i przebiegu lekcji. Można też oczywiście modyfikować także kolejne elementy scenariusza, scenki i inne aktywności.

Cele

- Dziecko rozpoznaje sytuację, w których komuś dzieje się krzywda, ktoś sprawia innemu dziecku przykrość, dokucza czy wyklucza z zabawy.
- Dziecko zna proste sposoby pomocy, w tym: stanąć obok, powiedzieć dorosłemu, pocieszyć po wszystkim.

Materiały

- Plakat dla uczniów: wykorzystujemy kroki 1, 3 i 5 – w języku dostosowanym do wieku, maskotki lub pacynki, kartki i kredki.

Przebieg zajęć

- Krąg uczuć (5 min). Dzieci siedzą w kręgu. Pytanie: „Po czym poznajemy, że komuś jest smutno albo przykro?”. Zbieramy odpowiedzi (smutna mina, ktoś siedzi sam, ktoś płacze).
- Historyjka (10 min). Opowiadamy krótką, fikcyjną historię z maskotkami w rolach głównych: „Do klasy Misia przyszły dwie nowe osoby: Kotka i Zajaczek, które mówią trochę inaczej, bo pochodzą z innego kraju albo żyły długo poza Polską. Na przerwie ktoś powiedział, że nie będzie się z nim bawić, i inne zwierzątka też przestały...”. Pytania do scenki: Jak czują Kotka i Zajaczek? Kto to widział? Co może zrobić Miś i inne zwierzątka, które to słyszały i widziały? Czy powinny komuś dorosłemu o tym powiedzieć? Komu? Uwaga: postaci można zmienić, w zależności od tego, jakimi maskotkami dysponujesz i które z nich lubią twoi uczniowie.
- Trzy sposoby pomocy (10 min). Pokazujemy plakat i tłumaczymy trzy kroki prostymi słowami: BĄDŹ OBOK – stań lub usiądź przy kimś, komu jest przykro, nie musisz nic mówić; POWIEDZ DOROSŁEMU – to nie jest skarżenie, to pomaganie; POCIESZ PO WSZYSTKIM – podejdź, zapytaj „jak się czujesz?”, zaproś do zabawy.
- Scenki z maskotką (10 min). Chętne dzieci pokazują w parach, jak można „być obok” Kotki i Zajaczka i jak je zaprosić do zabawy. Nauczyciel_ka gra osobę dokuczającą lub pomija tę rolę całkowicie – dzieci ćwiczą tylko pomaganie, nigdy nie wchodzi w rolę „krzywdzącego”.
- Rysunek i rundka (10 min). Każde dziecko rysuje, jak może być obok kogoś, komu jest smutno. Rundka na koniec: „Co zrobię, gdy zobaczę, że ktoś jest sam?”. Prace można powiesić obok plakatu.

- Zakończenie Powiedz dzieciom, że zawsze mogą przyjść do ciebie, gdy same czują się smutne lub gdy ktoś sprawił przykrość im lub komuś z klasy. Dodaj, że wszyscy dorośli - nauczyciele i rodzice będą dbać, by nikomu w szkole nie działa się krzywda.

Wskazówki dodatkowe

- Prowadząc zajęcia dla dzieci w tym wieku nie używamy słowa „hejt” ani nie omawiamy internetu - mówimy o dokuczaniu i niezapraszaniu do zabawy albo wspólnej pracy w grupie czy do stołu w czasie szkolnego posiłku.
- Jeśli dziecko powie „a u nas tak jest naprawdę i to Zosia się wyśmiewa” - docień („dobrze, że mówisz”), ale nie rozwijaj na forum, wróć do tematu w indywidualnych rozmowach z osobą, która zgłasza problem - i dalej z innymi (także rodzicami), jeśli uznasz, że problem wymaga interwencji.

Po lekcji, czyli co dalej?

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia

- Powieś plakat uczniowski w klasie lub na korytarzu; wracaj do niego przy realnych sytuacjach i kolejnych okazjach („który krok możemy tu zastosować?”).
- Poinformuj rodziców (np. w dzienniku elektronicznym), że klasa rozmawiała o reagowaniu świadków - to wzmacnia przekaz w domu.
- Zaplanuj powrót do tematu np. za 2-3 miesiące. Jednorazowe zajęcia podnoszą wiedzę i uruchamiają myślenie, zwiększają też uważność i pomagają rozpoznać sytuacje wykluczania, hejtu i przemocy, ale postawy zmienia dopiero konsekwencja dorosłych w stosowaniu zasad reagowania oraz w egzekwowaniu normy: “w naszej szkole tak nie traktujemy innych ludzi”.